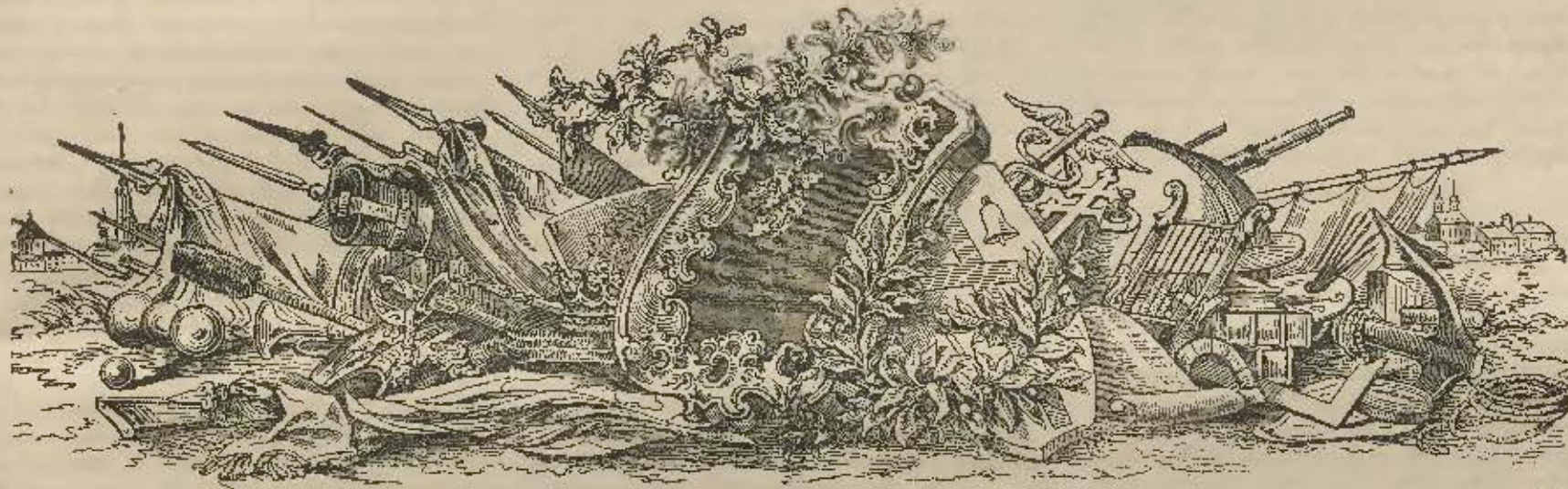

4. **UNSUBMITTED** - Evidence not submitted by the party. E.

(Դիմադրում ու Օչարով, ինչպես որ ծանոթ է գիտացե դիմաց կը կենան, գրեթէ այնպէս ինչպէս Սուսլով եւ Ջուրճեւոյ իրենց անյուսիւնները խոր շին ինչ պարանոցին վրայ կը տարածուին, որն ոչ Սեւ ծովէն զէր պահէն եւ Տնիսիէն իրենց բերանները լուսն կը տանի։ Գինպուսն Հայաստան, իսկ Օչարով Տիւրքիային կողմէ է։ Գինպուսն զօրագոյն ամրոցն է ուստի իր քայլն ալ նոյն բաղդը պիտի ունենայ Թէ որ երէկուսն Տնապուսն լինէ վերջն աղէն կը հասկնանք ինչ (Սուսլովի միջոց Տնիսիէն իրենց բերան խորքին նետած է), բայց նաւատորմին Տիւրքիայ վրայ ծով լծող տուած է եւ ինչպէս նոյն գոնէն տանց Օչարովին խնդամածներէն արգելուելու խորքին մէջ մտած է, Օչարով ամրոցն առանց բռնի տեղ դնելու լծող ապով՝ որպէս զի ետքէն Գինպուսնի պէս ցոյց մը եւ անձնատուր ըլլալու գաշնադրութիւն մ'ընելով անհիւստիտ։ (Վերջը լրերը կը կուսեն որ Սուսլովն ունի բերդը ամրացուց 1889-90 Տնած են)։ Տնիսիէն իրենց բերանը, զի ուստի Տնապուսն մէկ խորքէ բխացած, գրեթէ 16 անգիւնի մը մըն Լիւնի մուտքէն Տնապուսն է։ Զույլ կը սկիծ ծովը, որն որ Բերանին բանալին կը կազմէ Միւսն Եւ Սեւ ծովը Տնապուսն, որն որ ծովուն մուտքին վրայ կ'ընծայ է, նաւատորմին տանց զօրագոյն մէկն է իր լծող։ Սեւ ծովը Տնապուսն է, որն որ Լիւնի նորէն կը նկատուի եւ ընդարձակ ծովածոցի մը կը ամանի։ Ըստ իր տարակուսիք, որ Տնապուսն իր զօրագոյն Սուսլով նաւերու հանգիստ

առաջնորդը՝ արդեն Արթուրյան Հոր հաւանութիւնն ընդունած պիտի որ ըլլան:

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ

(ՌԵՍՍՈՒ, 12 Հոկտեմբերի)։ Քաղքին մէջ տա-
րածուած համաճարն ինչպէս Օտեսայի քով
80,000 զօրք որոտորտու կեցած է: Վիեննայի ու
Սանկտպետրի քաղաքացի զօրքն 5000 հոգի ունինք
որոնք խնդրեալ են այստեղ տալ իրենց հետեւ,
բայց կարգի մաներու ըլլան քաղ զինուորները կը-
նան ըլլալ: Կըսուի թէ, Օտեսայի մէջ բոլորը մե-
կանց ասանցմէ 20,000 զօրք պիտի ժողովուի: Գոմի
մ'որէն Հիւրիւրիւմի գործակալն ալ 4 զօրքաւժնով
հոս պիտի գայ: Եւստիս զարապետին ուղիւ բռնելու
համար: — Կարմիր Նիքոլայի, պիտի երթնայ:

Երկայն մամուլէն ի վեր կըսուէր որ Ռուսի
կառավարութիւնը, չեզոք տերութեանց հպատակ-
ներուն վերաբերող ցորենը ինք պիտի գնէ: Երեկ
խնդրեցաւ որ հոս կենդանացող գնդերուն հա-
մար պէտքը եղած անիւրի պաշարը պակսելուն համար,
տեղափոխել չեզոք տերութեանց հպատակներուն
վերաբերած ցորենը հաստատի դնով իրեն առաւ:
Յորենի տերերուն ասիւր միշտ շահաւոր է, որով
հետեւ ալ ասիւր ետքը գնդակոծութեամբ մի ոչինչ
չանտար: Դեմագոգ չիմար:

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ

Դեմագոգն երեւոյն նորաբայն յիշելու միտն
անտար 12րդ հոգին: Երբ պաշտանարանին յայտ-
արարութիւնը հետեւեալն է:

Իտալիայի պաշտանէն առ Հիւրիւն:

Հիւրիւն:

Ի՞նչեպիտա թողարկուի տերութեան գործըն-
քուն առաջնորդութեանը համար կանչուելով կը
յուսանք որ Յոմեաց իրենց բարոյն համար խաղա-
ւորին հոգեբան խնամող վրայ ունեցած հաստա-
տուն վառահոգութիւնը, իրենց մեծախառ թողարկու-
թիւն ունեցած յարաւոր, հայրենակց սէրը եւ իրենց
պատկաւածի մեղի առ ամէն կողմանէ դժուար
գործքը պիտի որ դիմադրեն: Օտար տերութեանց
տիրութեամբ ունեցած բոլոր պարտքի բնուէն խա-
տարումը, ինչպէս նաեւ ան չեզոքութեան հաւա-
տարիւմ պահպանութիւնը, որոնք որ խնդրաւոր շատ
ժամանակ կայ որ խոստացաւ եւ օրենսդիր ժողովը
իրեն սեպհակալեց, հրապարակական ապահովու-
թեան պահպանութեանը համար անհոնջ հոգը՝ որն
որ յատկապէս խնամեալ հիմն եւ արդիւն կապարե-
լութիւնն է, անտեսութեան ամէն ճիւղերը յատ-
կապէս համար, որչափ որ կարելի է նեւ, շարու-
նակեալ ճիգը — կն հաւատարմի մեր յայտարա-
րութեան յաւանդակութիւնը: Եւ որ հիմն միշտ
աս, աս երկրին ճշմարիտ բարոյութեան ամուսն
ճանաչան բունը, կը կատարենք նաեւ Կոնստանտին
պաշտան տերութեանց կամքը:

Եւստիս, 23 Ապրիլի (5 Հոկտեմբերի):

Կաշտանէն պարագրութիւնը:

Վերջին ճամբան վրայ մտերմ յանդարտաւոր
աւազակութիւն մը որոտահեցաւ: Ժամն իրիկուն
7 էր երբ որ վերջինեալ ճամբուն վրայ Բարսիլայի
կոնստանտինով զինուորական գունդ մ'երեւցաւ,
եւ շատ կատարեալ կերպով տարով սկսաւ կողորոտել:
Կողորոտելի հարկը բաւեալ մը ու հեւանդանցի վերա-
կացու մին ալ հոն գտնուելով բռնուցան: Եւս-
տիսները շատ մ'իմացան որ կրնան ասանցի իրե-
րիկով մեծ գումար առնալ, պաշտանակալ ինչ
պարզով մեկը հարկաւորութիւն հետեւին տարին:
Յոյն ոտակալն մին ալ հետեւին գերի տարած էին:
Եւստիսներուն Կողորոտելու ծովակալին հետ բռն
խօսակցութիւնն երկու օր տևեց, Կողորոտելի եւ
Եւստիսի գիտականութեանը գիշերը պաշտանէն հե-
տը հրդեհան մէջ էին, եւ անքանակն առ բռնի
անմիջական սկստիւնը կամ՝ ճարը կը խնդրէին:
Պաշտանայր չէ թէ միայն ասոր հաւանութիւն
տուին, այլ նաեւ անմիջական պատրաստ էին պա-
շտանած փրկանքը, որն որ 30,000 արտիսն էր,
անգղիական լիւրջով վճարելու, եւ նոյն աւազակ-
ները մտանային 50,000 արտիսն պարգեւ խոստա-
նալու: Պաշտանած գումարը Եւստիսի քով որո-
շեալ տեղ մը գրուեցաւ, եւ Կողորոտելի հարկաւ-
որութիւնը պիտի իրիկուն ժամը ճիւն տարիսին մը
հետ, որն որ ստակը աւազակներուն յանձնէր պիտի,
նաեւ որդ տուող Կիրիսոս հասաւ, եւ իր ընկերներէն
ու բնակիչներէն ուրախութեամբ ընդունուեցաւ:
— Երեկուան տարածուած համարին համաձայն
նոյն աւազակներն երկու օր, որոնք Չերիկո կղզին
ծնած են, Սալամի կղզին բռնաւոր են, եւ նոյն ա-
ւազակներն գերի բռնուող Կիրիսոս հարկաւոր-
տին յուցուել են: Բայց ասիւր Կիրիսոս ուրեւնի
զործակալն ուրիշ հիւր հոգի ալ գտնուի ու ցուցու-
ցեր է որ անոնք ալ աւազակներն ապաստանա-

րան եղած են: Պատերազմի պաշտանեան ալ փա-
րանդի գնդին պաշտանակներէն մէկ քանին՝ Սա-
մա Բարսիլայիս զինուորական, Կողորոտելու հաղա-
րարութիւն: Եւստիս Կոնստանտինով տերութեան
Աթէնքէն հետեւեց, եւ մեկնելուն մէջ մար-
շաւիւր, մէկ մասն ալ Երաւարտեց: Եւստիսն
կարգութեան տարներն էին ու շատ դիտարու-
թեանց գործիք, որոնց պիտի որարար վերջն առնէ:
Ներս Բարսիլայի աւարտը Կողորոտելու լիւր-
կու տար որ մեծ զործակալութեամբ Աթէնքի մէջ
տալին անգղիս շրջին եւ քաղաքը յուզին խռովեն:

ՌՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆՔ

ՄԵՆԱԿԱՆՔ

ՄԵՆԱԿԱՆՔ

2.

(ԿՈՍՏՈՒՊ) Ծին արեւուն ծագած աստի յարձա-
կանն ունան ալ տրուեցաւ, զինուորները հրաշալի
բաշխութիւն կը գործէին, թշնամեցին կրակը քա-
ղաքներով անտանց անդադի պատերէն վեր ել-
լալու սկսան, բայց իրենց ետեւի սպանակներն
ու համարով աւ ամէն կողմէն մի եւ նոյն մամա-
նակ յարձակում չընդունէին: Կողորոտելու շրջին
միջոցին նաեւ Կողորոտելու ալ նաեւ լիւրջ քաղաքը
դեմին կողմէն պաշարելու համար եկած էին, բայց
անոնք ալ եւս լիւրջութեան, աս անպարտաւոր գործիքն
1500 Ռուս զօհ կ'աւ: Պետրոս առ անպարտաւոր
քիւն վրայ շատ նեղացած պատերազմական ժողով
մը կողմը, սկսեալ թողուլ՝ չընտրու բան կ'երե-
ւար իրեն, պէտք էր որ պաշարումը շարունա-
կուէր, աս էր իր կարծիքը. ամէն ալ իրեն հա-
ւանեցան:

Եւստիսները նորէն սկսան, ու անոնք կը բա-
ցուէին, բայց գործքը Եւստիսի Ուրա՝ Կողորոտելու
պետին անտակալութեամբ տրուեցաւ: աս երի-
տասարդը, որն որ անին փորձեալն Կողորոտելու
էր, կարծելով որ արգէն բերդին տակն հասած են,
ամէն րան պատրաստուելով կրակ տուաւ, ան աստի
խնդրեցաւ, թէ գետ բերդէն հետո է անոնք, աս
պատճառաւ գրեթէ 30 հոգի մեռան ու 100 հոգի
վիրաւորեցան: Եւստիսի Կողորոտելու մեծ խռովու-
թիւն հանց Ռուսաց մէջ, ամէն ալ օտարականաց
վրայ կը արմատէին: Բայց նոյն Կողորոտելու
լիւրջ ամէնեւին չէր յուսահատուի Պետրոս, նոր յար-
ձակում մ'ալ որոշուեցաւ, 600 հոգի նաւակներով
ծովու կողմանէ բերդին վրայ յարձակելու համար
խաւրուցան: Կողորոտելու նորէն աս զործիք մէջ
գտնուած դժուարութիւններն ամէնուն զեղուց,
բայց իր կողմանէ ուրիշ ընդդիմութիւն մը չ'ստե-
լով՝ ամէն րան մեծ փութով պատրաստուելու վրայ
էր: Օգոստոսի 23ին կ'եստին ետքը երեք թիւղ-
անոթով յարձակման նշան աւ անոնք երեք կրակ
տուեցաւ: Կողորոտելու յարձակեցան Ռուսերը
քաղքին վրայ ու պատերէն վեր երկելու վրայ էին,
կրկու ծածկներն իրենց բոլոր զօրութեամբ յար-
ձակուցաւ վրան ինկան ու մեկուկէս մ'ամ պատերազ-
միւն ետքը Ռուսերը եւս քաղաքը:

Չարն՝ որ գետին տեղին կողմէն ամէն րան կը
գիտէր՝ Կողորոտելու զինուոր հրաման իստից որ նո-
րէն յարձակին, անոնք ու Կողորոտելու կրակներու մէջ
յատուկ երկմարտ սկսան, Կողորոտելու աս տեսնելով իր
զինքն նորէն յարձակման նշան տուաւ, ու նորէն
պատերէն վեր երկելու սկսան, սակայն անոնք ետանդ
չէր մնացած: Եւստիսի միջնեանն սակաւ կրակ տուաւ
վրայ էին, Կողորոտելու հրաշալի գնդակներ ու քա-
ղաքը կը նետէին ու շրջաններով իրարու կապուած
գնդակ ինչպիսիքներով կ'արձակէին: Ըստ մարդ
մեռաւ, շատ մարդ վիրաւորեցաւ: Կողորոտելու
լիւրջ որ փութ տեղ իր զօրքերը կը կրկնէին, եւս
քաղաքը նշան տուաւ:

Հոգին թէ անիւր լիւրջած էր, մէջ մ'ալ Չարէն
նորէն յարձակման ու օտարի քաղաքը մոտակներուն
օգնութեամբ համարելու հրաման էր: Կողորոտելու
անոնք յարձակման նշան տուաւ, եւ երկու գունդ
քաղաքը մոտակներուն օգնութեան խաւրեց, բայց
աս անգամ ալ յարձակման մը չուեցաւ, յարձա-
կութիւնը հաղի, պատին տակէն հասան, ու օգնու-
թեան գողորոտելու ալ անոնք ուշացան, որ քաղաք
մոտակներն արգէն գետը երկելու սակաւեցան էին:
Վերջապէս զինքն եղաւ աս յարձակման վերջ
տուող: Ռուսը 5000 մարդ կողորոտելու, Եւստի
անպարտելի մնաց, ու ծածկները յիմարութեամբ ի-
րենց Եւստիս կը հեղցեցին, ու ձայն մը կը դուր
Ռուսաց՝ Տուն դաղէք Սոսկուացիք, ճամբանից
բաւական երկայն է եւ ուտելու րան չուեցաւ, աս
գտնէր:

Օգոստոսի 23ին հաւանութիւնը ձայնէն ճշմար-
տութիւնը: քաղքին պաշարումը որ 20,000 մարդ
արժած էր իրեն, վերջոյ ի վրայ փախուցող պատե-
ները, ճիւղերի քով իրարմէքը, միշտ: Սեւ ծով
Կողորոտելու Կողորոտելու ձեռք մնացին: Կողորոտելու
մասն ալ Կողորոտելու մոտակը մեկնելու որոշուեցաւ:
Կողորոտելու մարդ ստակի յոգնած իր հարկներն
հասաւ, որովհետեւ Ռուսաստանի սահման հանելու
համար գրեթէ 100 գերմ, միայն ճամբայ քան էր:

Պետրոս խնդրաւ որ անոնք ծովակալն Կողոր-
տելու պատերազմի յարձակման յայտ չեցաւ, ու
Պետրոս Կողորոտելու ետքը սկսաւ իր անձնաց վրայ
լիւրջ: Կողորոտելու արշաւանքին վրայ մտածելու Ալ-
փորձով եւ ի միջոցաւ տեսած էր Կողորոտելու
Կողորոտելու ինչ են: Կողորոտելու հարկաւոր-
պետներ ու Կողորոտելու զօրք չուեցաւ: Կողորոտելու
նոտարութեան միջոցով կը պատկեր, նաւատոր-
միւր չեւար, որ ծովու տիրելով բերդին պաշարը
կտրէ: Կողորոտելու, Կողորոտելու քիւն ինչպիսիք
Կողորոտելու (Կողորոտելու նախնիները) Պետրո-
տին ինչպիսիք Կողորոտելու աւ գնդակից զօրք
Կողորոտելու Ռուսաստան, արձակուեալ իրենց ուղան
ալ ան էր որ ծածկները, որոնք Ռուսկայի մէջ էին,
Կողորոտելու հետ մոտակներու օրապարտի մէջ էին,
Կողորոտելու Սեւ ծովու վրայ պատերազմ: Կողորոտելու
զօրք միւր աղէկ մը գործակալն ու գործակալ նաւա-
տարիւր մը պատրաստուեցին ետքը՝ 1696ին մեծ գործ-
ութեամբ զարմուտ տարարելու եւս: Կողորոտելու մեծ
քաղաքներու ինչ ու ետանք տիրած էր: Կողորոտելու
հրամանատարներն էին Կողորոտելու, Կողորոտելու, Կող-
որոտելու Կողորոտելու զինուորները շատ դժուար
յուրիւրեանք ունեցաւ, սակայն Կողորոտելու փոխ
ու եւստիս ամէն դժուարութեանց յարձակ: Կողոր-
տելու քով Կողորոտելու քաղքին մէջ նաւ չինելու
յարմար տեղ մը գտած էր: Կողորոտելու գետը կամա-
րուն մոտակները՝ որ գրեթէ անկող երկու միայն ան-
գին ծով կը խափի, թէպէտ նեղ բայց Կողորոտելու
Կողորոտելու նաւ կրելու համար բաւական խորուն-
կութիւն ունի: Կողորոտելու երկուսի ու միջոցի անտա-
ները չինու թեան փայտ, Կողորոտելու ու Կողորոտելու
քիւն ալ բաւական երկայն կը մոտակներէն:
Կողորոտելու որ հոս նաւապան մը դրուի, ու
նաւապան չինու թեան պնդալ շատով յատկացաւ,
որ 1696ին 23 ցահանաւ, 2 մեծ ցահանաւ, ու Կողոր-
տելու նաւ (Katal) լիւրջած էին: Կողորոտելու ետքը
Կողորոտելու ու Կողորոտելու ծովակալին համար աւանդին
մէջ մէկ պատերազմական նաւ չինելու: Կողոր-
տելու Կողորոտելու երկուսի ծովակալի տիրութեան նաւա-
տարներն աւազակութիւնը փորձաւոր, որուն մէջ
4000 մարդ կար, եւ ծովէն վար իջնուելով յարձակու-
թեամբ գետին երկու երկրորդ հասան, ու հոն գոր-
ծուած փայտեայ պատեղներուն տակէն, որոնք
գետ Ռուսաց ձեռքն էին, գետին բերան իջաւ ու
հոն ծածկէ նաւատարներն հետ պատարելու աստի
տողիէն մեծամեծ յոյսերով քաղքին իրաւաւոր-
եալ պաշարում սկսաւ (1696 մայ): Կողորոտելու գի-
մացը պատեղէ մը բարձրացաւ, որուն վրայ թիւղ-
անոթները, ծածկաց նաւատարները պարտը տա-
ները կ'արդէն: Կողորոտելու երկու ամիս շարունակ
թէ ներսէն թէ դրսէն զոտակաւ քաղաքներն
ցուցուեցին: Կողորոտելու փայտեայ մէկ Կողորոտելու
բերդը անմիջական եղաւ: Կողորոտելու պնդեալ պատեղա-
նած էր որ կարծես թէ անաւրակ մ'եղած ըլլայ: Կողոր-
տելու մէջ 3000 կնիւր պահպաններն ապաւ լիւրջ
արտեցան, բայց Կողորոտելու մոտակէն, որն որ այն
յարմարութեան հանդիսին համար պահուեցաւ, գորն
որ Պետրոս չէ թէ իրեն այլ էր գործակալացը հա-
մար լիւրջ պիտի տար, որովհետեւ աս պատերազ-
մին յարձակութիւնը միայն անոնց կու տար:

Կողորոտելու Ռուսաց սիրան ու փառապարտութիւնը
գրգռելու ու պատերազմական համարն իրենց ար-
քին տակաւ յարձակութիւնը համար՝ պատերազմի պա-
տերազմական համարին մը հարկաւորութիւն կը
տեսնէր: Կողորոտելու կողմէ մէջ՝ զորն որ վեց զար-
ուարումն էր կը քաղէին, Կողորոտելու մեծ ծովակալը,
ու անոր քովը Կողորոտելու իր յոմարտին զօրաց վերին
հրամանատար, եւ ուրիշ կրեւելի զօրավորներ,
զինուորական երաժշտութեամբ ու երգերով քա-
ղաք մոտին (Յուլ, 21): Կողորոտելու մոտակէն
քաղքին մէջ ուղանուելով լիւրջաւ: Կողորոտելու մեծ
փառապարտն ամիսներ յիշատակին համար երկը
Կողորոտելու կ'ոտնեցաւ:

Կողորոտելու Ռուսաստանի նորապետը հոգին Սեւ
ծովու երկրներն ալ տարածուեցաւ, եւ Եւստի-
ս Կողորոտելու միջոցով միջոցաւ լիւրջաւ փոխելու
իր միջոցը գրաւած էր: Կողորոտելու համար
համար րանի մը չինուցից: Կողորոտելու առած տեղերն
ապահովուեցին համար նաւատարները մը սկսեց էր,
որ ծովու տիրելու ու Եւստի պաշտակներ: Կողորոտելու
որ Կողորոտելու գետին քով աւազակներ նաւապան էր,

